

ACC. N:R M. 11145:1

Leaf 70

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I socknen bodde ett par gamla gummor som brukade anlitas när nån dött för att gå och meddela anhöriga och bekanta som bodde i trakten. I min barndom fanns det inga flaggstänger. Jag minns ej att jag såg nån dödsannons förrän jag var omkring 18 år, då började man annonsera i ortstidningarna. Bjudningsbrev såg jag inte förrän de sista åren på 1800:talet, man bjöd bybor och de som bodde i närmaste trakt muntligen avlägset boende skrev man till i vanligt brev. Jag minns ej att man läste nån bön, utom när det var ett religiöst hem, man lade pengar på ögonlocken på den döde och en psalmbok under haken, samt en vit duk över ansiktet. Min mor talade om att man förr brukade lägga en ullsax hos den döde, men jag har aldrig sett det. En av de gamla gummorna som gick och meddelade dödsfallet brukade man också anmoda att tvätta och svepa liket. Det var vanligt att man själv ordnade med de kläder som man skulle svepas i när man dött, en man i min hemtrakt hade själv snickrat sin likkista som stod på vinden och väntade. Det var vanligt att brudgumsskjorten användes till svepning. Soldater skulle begravas iklädda uniformen och när jag var barn hörde jag talas om en adelsman från ett gods i krisianstadtrakten som blev begravd i frack och

ACC. N:R M. 11145:2.

ordnar. Jag har sett unga flickor klädas som brudar i kistan, en 14 årsflicka från byn hade myrtenkrona och guldbroderat vitt tyll ordnat kring håret och runt halsen, blommor hade man inte på långa vägar så mycket som numera. Man talade allmänt om att de/som hade något lyte kunde bli av med det genom att röra vid ett lik, men det var en del ceremonier man skulle iaktta som jag har glömt, men jag kommer ihåg att man skulle tåga stilla när man gick till den döde och ingen annan fick vara närvarande. Ringar tog man bort om inte den döde själv bestämt att han ville behålla dem. Som likrum användes mest nån uthuskammare, brygghuskammare eller på gårdarna salen eller sommarstuan. Kistan ställdes på pallar eller ryggstödslösa stolar, man bredde ett lakan över dem och man tände ljus vid kistan. En viss bestämd dag kom/så gott som alla som bodde i byn för att se den döde, det hände ibland att någon yttrade några ord och tog farväl, men för det mesta gick man tyst fram till kistan, man bockade och fruntimmerna neg för den döde och sen gick man ut. Kistorna var enklare än vår tids, men hade samma form fast jag tror de var något smalare, de var svarta, målade med kimrök, de hade inga beslag, man bar med bärkläden.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 11145:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hemma i byn bodde en möbelsnickare, som brukade tillverka alla likkistor till bygdens folk. De första åren på 90:talet började man köpa fabriksgjorda kistor från Kristianstad. De närmaste manliga anhöriga spikade igen locket med järnspik en stund före begravningen. Från min tidiga barndom minns jag man använde likbår om det ej var för långt till kyrkan, var det långt körde man liket på en vanlig flakvagn som var klädd med svart tyg, jag tror att kyrkan ägde sådant svart bårkläde och allmänheten fick låna det i prästgården. Jag minns inte vilket år det skaffades likvagn, den första likvagnen var smalare än de har nu annars ungefär likadan med tak över och långa svarta fransar runtom, hästarna hade svarta täcken och plymer. Innan liket bars ut hölls ett kort tal och man sjöng en psalm, på förmögnare ställen var prästen med och då höll han talet, annars gjorde nån anhörig det eller skolläraren. Jag minns ej att processionen var ordnad i särskilda led. Vid fattigbegravningar var det bruk att minst tre personer skulle vara närvarande. En gång har jag varit på en begravning där klockaren mötte vid kyrkogårdsgrinden och sedan gick före liktåget fram till graven och hela tiden sjöng en psalm med flera verser, men det var nere på söderslätt

ACC. N:R M. 11145:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i min hembygd hade man ej den seden. De flesta begravningar var på en söndag, en och annan fattigbegravning på en vardag. Självspillingar begravdes utan ceremonier sedan solen gått ner. Min mor berättade att i hennes barndom begravdes de mycket sent på kvällen och man hade lyktor med sig och så skulle man först gå runt kyrkan med liket flera gånger och ingen fick yttra ett ord. - Man ringde alltid själaringning, jag tror det var dagen efter dödsfallet, för de fattiga ringde man med den ena klockan, för de rika med bägge. De första åren vi bodde i Burlöv minns jag att man ringde 15 minuter för barn och en halvtimme för vuxna, jag vet inte om man gör det fortfarande. I min barndom minns jag inte att någon jordfästes inne i kyrkan om det inte gällde präster godsägare eller annars särskilt fint folk. Senare har det ju blivit vanligare, men fattigt folk brukar man aldrig jordfästa i kyrkan. Jag kan inte minns att jag hört anhöriga hålla tal inne i kyrkan när det gällt vanligt folk men vid graven brukas det ju rätt allmänt, jag tror inte man har brukat det mer än en tjugo, tjugofem år. Att de kastar blommor i graven har jag inte heller sett förrän de sista tjugo åren. Min mor berättade att förr i tiden körde man "i kapp" när man

vände hem från begravningen och att om hästarna stod "stav" när man körde förbi något hus, så betydde det att det snart blev begravning i huset, man skulle också höra efter hur hästarna stampade och en hel del annat som jag nu alldeles glömt. Begravningskalas minns jag alltid det hållits, hos förmöget folk var det alltid med mycket mat, vin och sprit, min far talade om att han mindes de spelade kort ibland på begravningarna och att mannarna blev så fulla att de måste hjälpas hem. När det var begravning hemma i byn bjöds nästan alla byborna och all släkt förstås, prästen och frun skulle alltid bjudas, på de stora gårdarna var det också sed att allt folket bjöds, men de placerades för sig själva. Det ansågs som stor skam att inte bjuda något vid begravningen och även vid fattigbegravning bjöds det kaffe och ofta ett glas vin dessutom, gällde det ett fattighjon bjöds det på kaffe hos någon av bymännen.

Kyrkogården var inhägnad av en mur som var murad och rappad och kalkades vit. Det växte höga träd runt kyrkogården, det fanns bara ett par anlagda gångar där, resten låg i stora gräsklädda kvartèr där de fattiga begravdes. Om de anhöriga hade råd reste de ibland ett träkors och lade en pärlkrans på kullen, men många gravar blev snart jämnade.

ACC. N:R M. 11145:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

De rikas gravplatser låg vid gångarna, de flesta var inhägnade med häckar en och annan med järnstaket, på den tiden jag var hemma var det vanligt med pärlkransar på de flesta gravar. Det fanns ett par gravvårdar av järn men de flesta var vanliga gravstenar, ett par meter höga, det brukades mycket att plantera murgröna på gravkullarna, gravarna jämnades ej utan låg i kullar. Det fanns ett litet bårhus längst ner på kyrkogården. Det ströddes grane hela vägen sorgtåget skulle passera, såvida det inte var alltför långt, då strödde man en sträcka vid sorghuset och på kyrkavägen. De som bodde i hus som passerades strödde också ut grane mittför husen. I min barndom hade de sörjande inte särskilda sorgkläder, de klädde sig i svart så gott de kunde, sorgkläder började man inte där med förrän jag var vuxen. Sorgtiden räckte ett år för de närmaste.